

Høringsuttalelse til inkluderingsminister Listhaugs 40 punkter (Spesielt om å stille krav, om inntektsgrenser som forutsetning for opphold, og om familiegjenforening )

Fra Åse Klundelien

Klundelien(at)buskerudmuseet.no

aseklundelien(at)gmail.com

Tlf 90767087

1. Nå må ikke våre politikere begynne å «snakke ned Norge» for å skremme vekk asylsøkere! Hittil har vi stadig fått høre at Vi lever i verdens beste land –vi lever i (ett av) verdens rikeste land- vi er på toppen av alle lister, osv. -Vi må bevare Norges gode omdømme! Å påstå at vi i Norge ikke kan klare å håndtere asylstrømmen, er det samme som å si at vi også lever i et av verdens mest egoistiske land. Norge må dele på byrden, sammen med resten av Europa. Vi forventer at våre politikere tar ansvar og initiativ for en felles human flyktningpolitikk og en rettferdig fordeling av byrdene landene imellom. Flyktningministeren og andre politikere bør alltid understreke at vår viktigste oppgave er å gi beskyttelse (asyl) til de som trenger det, i tråd med Norges humanitære tradisjoner.
2. Kravene til økonomisk inntjening som grunnlag for opphold og familiegjenforening, er altfor strenge. Det er riktig å sette et slikt krav, men det må være realistisk. Hvis det forventes at en asylsøker som får opphold, etter tre til fem år skal tjene like mye som gjennomsnittslønnen for en kommunalt ansatt med års ansiennitet, er det opplagt at regelen er satt slik med vilje for å gjøre det umulig for nesten alle. Dette er inhumant! Hvis en bosatt flyktning blir f eks lærling, barnehageassistent eller pleiemedhjelper, - nyttige gode yrkeskarrierer, vil ikke han eller hun kunne få fast bosetting eller familiegjenforening. Dette kravet vil også gå ut over nordmenn som gifter seg med utlendinger!
3. Grensene for mulighet til familiegjenforening er alt for strenge. Da tenker jeg spesielt på mulighetene til familiegjenforening av ektefeller, og av mor, far og barn. Retten til å stifte familie er nevnt i menneskerettighetene, og at det er en menneskerett å få opprettholde et familieliv, må vel kunne utledes av de samme menneskerettighetene. Barn må ha rett til å kunne vokse opp med mor og far, så sant det er praktisk mulig. Vi har hørt historien om en mor som skulle sendes ut av Norge, mens et lite barn skulle få være igjen. Det er ikke til å tro at norske byråkrater kan foreslå slike løsninger! – Hvis man skal stramme inn på familiegjenforening, bør det gå på bekostning av gjenforening for voksne søsken, besteforeldre, tante og onkler. «Kjernefamilien», dvs barns rett til kontakt med begge foreldrene i oppveksten, bør prioriteres. Kan noen huske de vanvittige reglene om å kunne gifte seg midlertidig med en annen kvinne, uten å være skilt fra den første, som regjeringen Nygaardsvold innførte for krigsseilere under krigen? Alle er vel i dag enige om at dette var helt uholdbart. Men slike løsninger vil vel tvinge seg fram i praksis, med gjennomføring av Listhaugs forslag.

Hvordan vi snakker om flyktningene, vil virke inn på hvordan vi som samfunn vil klare å løse oppgavene! Flyktningminister Listhaug fokuserer på å skremme oss med hvor vanskelig dette kan bli. Finansminister Jensen «forstår folks bekymring», og jatter dermed med folk som frykter for å stå ved siden av en asylsøker på T-banestasjonen. Statsminister Solberg snakker helt annerledes, i sin meget gode nyttårstale, og på NHOs årskonferanse. «Dette skal vi klare!» Listhaugs tilnærming skaper mismot og fremmedfrykt. Statsministeren inspirerer til dugnad og tiltakslyst. Det er den holdningen vi trenger nå!

4. Myndighetene må ha rett til å kjenne til hvem som befinner seg i landet. Det virker helt merkelig at det florerer med falske pass, og at det skal være så enkelt å skaffe seg falsk identitet. Vi hører om personer som blir sendt ut av landet, noen på grunn av kriminalitet, men som dukker opp igjen noen uker etterpå, kanskje med en ny identitet. Hva gjør justisministeren? Hvorfor har vi ikke pass med fingeravtrykk? Dette må løses på europeisk basis. Hva som skjer med barn som blir borte fra asylmottak, og andre som blir borte fra asylmottak, må få høyere prioritet. Det er en risiko for at vi allerede har en gruppe mennesker blant oss som lever med hemmelig identitet, de er meget sårbare, og blir utnyttet av mennesker som opprettholder en «svart økonomi», menneskehandel og annen kriminell virksomhet.
5. Vi må ikke begynne å slurve med å ivareta rettighetene til de som trenger beskyttelse! Advokater har påpekt at Stortingets behandling av loven som stoppet innstrømmingen av flykninger over Storskog i Finnmark, ble behandlet uten den nødvendige tid til høring og konsekvensutredning som lovarbeid forutsetter. Resultatet kan være at flykninger som kom over Storskog, og som ville fått innvilget asyl hvis de hadde kommet en annen vei inn i Norge, nå blir summarisk avvist. – Kritikken fra FN's høykommisjonær for flykninger, av vår flyktningsministers forslag til innstramninger, bør tas meget alvorlig. – Det er forstemmende at det har blitt en konkurranse mellom noen land om å synliggjøre landet som strengest mulig når det gjelder å ta imot flykninger. Jeg synes det er pinlig, hvis Norge skal framstå slik. Jeg ønsker å leve i et land med toleranse, der vi respekterer menneskerettighetene, kristne og humanistiske verdier.
6. Demografi: Nå har vi i årevis hørt om den forferdelige eldrebølgen som kommer. (Jeg er selv en del av den). Derfor er det nødvendig med arbeidslinja, har vi fått høre. Det vil bli 4 pensjonister å forsørge, for hver arbeidstaker. – Nå kommer det unge, spreke voksne som ønsker av hele sitt hjerte å få jobbe! Med en fornuftig forvaltning og veiledning kan de bli nyttige arbeidstakere i løpet av et par år! Av demografiske hensyn bør vi også ta imot familier, i den grad dette kan styres, og tilstrebe familiegjening.
7. Selvfølgelig skal vi stille krav til flykningene! Fra første stund! Mens de ennå bor i mottak. Vi må unngå institusjonaliserings-tilvenning, eller brakkesyken. Lediggang er roten til alt ondt. Det er overraskende å høre at dette i det hele tatt er et diskusjonsspørsmål! Flykningene må selv drive virksomhet som kommer alle til gode, lage sin egen mat, vaske, tømme søppel, drive med enkelt vedlikehold. Ansatte på asylmottak, og frivillige, må bidra til å organisere, men ikke utføre slike serviceoppgaver. Ansatte må lære at de skal forvente innsats av beboerne, ikke gjøre ting for dem. Dette er elementær institusjonspsykologi. Asylsøkerne bør oppmuntres til å velge tillitsvalgte, av begge kjønn. Forrest mulig må beboere på asylmottak trekkes med i arbeidsoppgaver i lokalsamfunnet. De må få lov å arbeide – helst med tilrettelagte arbeidsoppgaver i kommunen – som man forventer av andre sosialhjelpsmottakere. En flykting som også er lege, må f.eks kunne delta i legeundersøkelse av sine landsmenn, ikke minst av språklige grunner, eller assistere en annen lege på sykehjemmet. Allerede på asylmottaket må både de som skal ut, og de som skal få bli, få oppgaver og opplæring som gjør at de ikke mister funksjonsevner. Å sette menneskers liv på vent, i årevis, er bare nedbrytende.
8. Historier om at UDI bruker tusenvis av kroner på drosjer i stedet for kollektivtransport, og millioner på å leie asylmottak som ikke blir brukt, er veldig uheldig. Vi skjønner at dette var noe som skjedde i all hast i en krisesituasjon, men nå vi må snart få høre om at UDI kommer over i mer normale driftsforhold med tilbud og standardpriser og driver normal norsk ansvarlig offentlig pengeforvaltning. «Brakkebaronene» vekker forargelse. Nå når UDI får litt bedre tid på planleggingen, må man komme vekk fra disse kjempemottakene med 1000

personer og flere, og det er viktig å fortelle i lokalsamfunnene at disse kjempeinstitusjonene er hasteløsninger som snarest skal opphøre. De fører også til en form for institusjonalisering og fremmedgjøring – for de som blir plassert der, og for lokalsamfunnene. Samtidig hører vi om mange små mottak som UDI betaler for, men som de ikke bruker. Utnytt kapasiteten med de små mottakene først!

9. Arbeid og opplæring for bosatte flyktninger må organiseres konkret og praktisk. Motkonjunkturpolitikk med veibygging og annen infrastruktur er utmerket for ledige ingeniører og leverandører til oljeindustrien. Men flykningekrisa kan også brukes som motkonjunkturpolitikk. I første omgang må kommunene få tilstrekkelig støtte til å bosette flykninger som får opphold, og dette gir ringvirkninger. Hvis 20.000 får opphold, av de 30.000 som kom i 2015, er det behov for innkjøp av kanskje 6000 nye vaskemaskiner til husholdningene. Hvis ei bygd får et asylmottak med 300 nye innbyggere, blir det en stor stimulans for den lokale matbutikken. - For arbeidsledig ungdom, for mennesker som ikke kjenner det norske samfunnet og ikke kan språket, for mennesker med liten eller udokumentert fagkompetanse, må det tilrettelegges på andre måter enn for ledige etter oljekrisa. Arbeidsinstituttet i Buskerud har drevet med vekselvirkningen mellom teoretiske fag og praksis, i alle år, som jeg nå ser lanseres som en ny (og god) ide flere steder; språkopplæring og praksis samtidig. Vi har velprøvd metodikk for ufaglærte som skal sluses inn i arbeidslivet. Der det er praktisk mulig, bør yrkestilpasning for flykningene kombineres med tilsvarende tiltak for andre grupper som har falt ut av arbeidslivet.
10. En av de beste kommunalministre vi har hatt, var Retterdal fra Høyre, kommunalminiater 1981-86. Han fikk i gang en kjempeinnsats og en nasjonal dugnad for å bekjempe arbeidsledighet, samtidig som kommuner og institusjoner fikk løst viktige oppgaver. Arbeidsledige og permitterte fikk arbeidsoppgaver i kommune og stat, på museer og andre offentlige og halvoffentlige institusjoner, og muligens også i frivillige organisasjoner og hos private arbeidsgivere. Det var lønnstilskudd fra staten, og de som tilbød arbeid, måtte bidra med en egenandel av lønnen. Arbeidsledere veiledet, og sørget for at arbeidet ble utført fagmessig. Arbeidsoppgavene måtte godkjennes på forhånd, slik at det ikke ble konkurranse med ordinære arbeidsoppgaver, og hver arbeidstaker kunne være i ordningen i et visst antall måneder. Jeg tror det er mange ideer å hente fra denne modellen. Vi må regne med at flykningene må ha overgangsordninger, kanskje over flere år, før de blir vanlige arbeidstakere og kan konkurrere på det ordinære arbeidsmarkedet og motta en norsk gjennomsnittslønn. Regjeringen burde ha et nært samarbeid med partene i arbeidslivet, for å følge med på lønnsdannelsen for flykninger. Bosatte flykninger må få informasjon om faglige rettigheter i Norge, som en del av introduksjonsprogrammet.
11. Opplæring i moduler, språkopplæring og yrkesopplæring. Vi vet at å ta en stor eksamen etter måneders og års opplæring, og at alt står og faller med dagsformen på eksamen, er en stor belastning for mange. Modulbasert opplæring øker motivasjonen og øker også mestringen. Å få dokumentert fagbrev for voksne med yrkespraksis, krever en annen metodikk enn for ungdom på vg skole. I diskusjonen om opplæring og skolegang for flykninger, er det for lite fokus på mulighetene innenfor yrkesopplæring.,
12. Gründervirksomhet. Så vidt jeg kan skjønne, er primæroppgaven for NAV å formidle ledig arbeidskraft til ledige stillinger. Mange flykninger kan ha potensiale til å skape sine egne arbeidsplasser og starte egen virksomhet. Men det krever kjennskap til et komplisert norsk regelverk, og det krever startkapital. Innovasjon Norge burde få i oppdrag å lage egne introduksjonsprogrammer for bosatte flykninger som ønsker å bli gründere. NHO Buskerud, og Zahra Mohini i Buskerud har laget meget gode etablereropplæringsprogrammer for

innvandrere. Det burde være mulig for bosatte flyktninger å få delta på som hospitanter i etablereropplæring i videregående skole.

13. Landbruk. Det store flertallet av flyktninger kommer fra millionbyer. Men det hevdes at mange også kommer fra fattig landsbygd og har bakgrunn fra jordbruksproduksjon (Vi har alt for lite statistikk og kunnskap, men mye synsing). Norske bønder bør oppmuntres (og kanskje subsidieres i en overgangsperiode ) til å ta inn flykninger som assistenter. - Alle disse gårdsbrukene som legges ned i Norge daglig, - kan de ikke leies bort til flykninger med landbruksbakgrunn? Dette vil kreve kursing og behov for startkapital og lån, - men kan lønne seg på litt sikt, ikke minst som distriktpolitikk.
14. Vg skoler fungerer i dag som ungdomsghettoer. På universitet og høyskole kan man studere uansett alder. I vg skole er det regler om at man ikke får være elev hvis man har «brukt opp retten» til treårig vg. opplæring. Dette er et vanvittig system som bør reformeres helt uavhengig av flykningekrisa. Det bør bli lettere for alle å ta opp enkeltfag, hospitere, få modulbasert opplæring, kunne komme tilbake etter drop-out uansett alder. Vg skole er et desentralisert nettverk av kunnskapsbanker, som må komme alle med opplæringsbehov til gode, ikke bare de som er 16-18 år. Vi må ikke være så redde for å blande sammen ungdom og voksne!
15. Ta utgangspunkt i det flyktningene allerede kan. Kartlegg umiddelbart hva flykningene allerede kan! Grete Fossum, som ifølge Klassekampen har drevet et omfattende og frivillig nettverksarbeid for å få flytninger i arbeid eller praksis, har nettopp sørget for å kople bakeren til bakeren, snekkeren til tømmeren, osv. Slik formidling skjer best på kommunalt nivå og av folk med lokalkunnskap. Det må bli enklere å få godkjent utenlandsk utdanning, og å supplere med den kompetanse som det er behov for i Norge. Spesielt ser det ut til at helsevesenet er motvillig til å ta imot fagfolk utenfra. Dette er en sløsing med menneskelige ressurser, og tap av produktivitet i Norge.
16. Språkkunnskaper er en ressurs. Det gjelder også se språkkunnskapene som flykningene har med seg fra sitt hjemland. Mange er flerspråklige før de kommer til Norge. Alle er enige om at norsk språkopplæring er helt avgjørende. Den bør starte fra første dag på asylmottak. Det bør utvikles et program for å fange opp de som har særlig lett for å lære seg norsk, og de bør få mulighet til å få enda mer norskopplæring, og få oppgaver som tolkerassistenter, elevassistenter og lignende. De særlig dyktige bør få mulighet til formell tolk-opplæring på universitetsnivå; dette er jo en meget krevende utdanning. -At flykningene også er språkmektige og bevarer sitt morsmål mens de er her, er også en ressurs som kan komme Norge til gode, i fremtidig internasjonal handel og diplomati. Hvorfor har vi ikke arabisk som valgfag i vg. skole?
17. Verdibasert informasjon om Norge og norske verdier må være en del av introduksjonsprogrammene. Velferdsstaten, yte etter evne og få etter behov, betale skatt, lover og regler om arbeidsmiljølov, brannsikkerhet, fagforeninger, om reproduktiv helse og prevensjon, likestilling, demokrati og valg. Dugnad, kontakt med og innsats for lokalmiljøet, må også på timeplanen. Vår nye kulturminister har gledelig nok sagt at kultur er viktig for våre nye landsmenn. Da minner jeg om at en plass på kulturskolen bare vil være mulig for et flykningbarn, dersom plassen blir gratis eller sterkt subsidiert.

Hvordan skal det gå med oss som samfunn framover, og med flykningene som søker beskyttelse i Norge? Kommer de til et samfunn med humanistiske verdier?

Alternativ 1 –som i dag: Unge, friske, sterke mennesker som ønsker å gjøre nytte for seg og klare seg selv, sitter på asylmottak med livet på vent, uten stort annet å ta seg til å spille fotball og gå tur (!) og

frykter at politiet kan komme og hente dem, dag eller natt. Slik har vi det nå, og slik kan det ikke fortsette.

Alternativ 2: Integrering skjer ikke av seg selv. Integrering er ikke en privatsak for den enkelte asylsøker. Det kreves ressurser, overgangsordninger, toleranse og politisk ledelse både på nasjonalt og lokalt nivå. Det viktigste er å se de ressursene som den enkelte flyktning har i seg, og bygge på det. Belønningen vil være stor, for den enkelte og for landet vårt. Flykningene kan bli en styrke og en kilde til fornyelse og vitalisering, ikke en trussel, for velferdssamfunnet.

Jeg står ikke på noen liste over de som blir spurt om å uttale seg i høringsrunden. Men jeg tenker på flykningene hver dag, og kan kanskje bidra med noen ideer. Jeg søker ikke politiske verv, men jeg kan gjerne være med i idegrupper eller i utvalg som skal utrede disse forholdene nærmere. Nå haster det! Jeg har bakgrunn som lærer, spesialpedagog, rådgiver, yrkesveileder, kvinnekonsulent (Arbeidsformidlingen), politiker i Arbeiderpartiet, -fylkesordfører og stortingsrepresentant (samferdselskomiteen, finanskomiteen), kst utviklingssjef, fylkeskultursjef, medlem av bankstyrer- bla. GIEK; NORTRA (reiseliv), arbeid med ungdomsgarantien, Arbeidsinstituttet i Buskerud, styremedlem INKO (Informasjonskontoret for små og mellomstore bedrifter), leder av Likestillingsutvalget, møtende i styret for Buskerud og Vestfold Innovasjon Norge. Nå pensjonist og i halv stilling som avdelingsleder på Nøstetangen norsk glassmuseum.

Med hilsen Åse Klundelien